

VAHİY VE MUCİZE*

Paul TILLICH / trc. Mustafa AKÇAY**

Genel tanıma göre “ mucize” kelimesi tabiat kanunlarına aykırı olan bir olaya işaret eder. Bu tanım ve bütün dinlerdeki ispatı mümkün olmayan pek çok mucize kıssası, teolojik anlamda kullanım açısından bu terimi yanıltıcı ve mahzurlu bir hale getirmiştir. Ancak elde bu kelimenin yerine konabilecek bir şey varsa –ki böyle bir karşılık bulunmuş gibi görünmemektedir- bu takdirde sadece gerçek bir tecrübeyi ifade eden bir kelime kullanılabilir. Yeni Ahit, mucizelerin dinî anlamına işaret etmek üzere “ işaret, alamet/sing” anlamında Yunanca bir kelime olan “semeion” kelimesini sıkça kullanır. Ne var ki niteleyici bir ilave olmadan “sing” kelimesi bu dinî anlamı ifade edemez. Bu itibarla “sing” kelimesine, “olay/event” kelimesini ilave etmek ve “sing-events/işaret olaylar” demek daha doğru olacaktır. Mucizenin “hayret ve şaşkınlık uyandıran şey” anlamındaki orijinal manâsı, vahiy tecrübesinin ortaya konulan belli yönünü tanımlamak için oldukça uygundur. Fakat kavramın bu anlamı, olayların tabii yapısını ihlal eden tabiatüstü bir müdahelenin nahoş anlamı tarafından bertaraf edilmiştir. Halbuki “sing” kelimesi ve “sing-event” ifadesinde bu nahoş anlamdan kaçınılmıştır.

Orijinal, saf dinî anlayış, ilâhî tezahürlerle ilgili mucize kıssalarını mucizelerin tabiat üstülük iddiasını iyice araştırmaksızın kabul ederken, akılcı

* Alman ve Amerikalı teologlar arasında önemli nüfuza sahip olan Paul Tillich'e (1886-1965) ait bu metin “Systematic Theology” adlı eserinin I,115-118 (Chicago, University of Chicago Pres,1951) den alınmıştır.

** Sakarya Üniv.. İlahiyat Fak. İslam Mezhepleri Tarihi ABD Öğr. Üyesi, Yrd.Doç.Dr.,

yaklaşımlar tabiat kanunlarının reddedilmesini mucize kıssalarında nirengi noktası yapmaktadırlar. Mucize kıssasındaki imkansızlık derecesi, mucizenin bizzat dinî değerinin bir ölçüsü haline geldiği yerde bir tür irrasyonel akılcılık gelişir. Bu itibarla mucizevî bir olay ne kadar imkansızsa o kadar vahyîdir. Nitekim bir kimse halen Yeni Ahit'te mucizevî işaret unsuruna (the sign element) karşı daha sonraki geleneğe ve daha tabiat karşısı unsura vurgu yapıldığını gözlemleyebilir. Zira Havariler dönemi sonrasında Apokrif İnciller ortaya çıktığında bu mantıksızlığa karşı hiçbir denetim yoktu. Putperestler ve Hıristiyanlar benzer şekilde, akılcı zihinlerinde anti-rasyonel olaylar tarafından oluşturulmuş bir anlayış içinde oldukları için sarsıcı ve olağan dışı olarak sunulan olaylardaki ilâhî boyuta çok fazla ilgi duymamışlardır. Bu akılcı anti-rasyonalizm daha sonraki Hıristiyanlığı etkilemiştir ve bu etki halâ kilise hayatı ve ilahiyat için bir sorun olmaya devam etmektedir.

Varlığın gizeminin açığa çıkması, bizzat içinde ortaya çıktığı varlığın yapısını bozmaz. Keza gizemli olayın algılandığı vecd hali, gizemli olayın kendisi vasıtasıyla alınıp algılandığı zihnin rasyonel yapısını bozmaz. Vahyin gizemini ortaya koyan bir işaret olay(sing-event), söz konusu gizemli olayın ortaya çıktığı realitenin rasyonel yapısını da bozmaz. Şayet bu ölçüler uygulanırsa işaret olayların veya mucizelerin anlamlı bir doktrini söz konusu edilebilir.

İnsan, bilimsel keşifler, teknik icatlar, etkileyici sanat ve politik çalışmalar ve bireysel başarılar gibi belli bir süre hayranlık ve şaşkınlık uyandıran olaylar için “mucize” kelimesini kullanmamalıdır. Bu gibi şeylere karşı derin bir hayranlığın sürmesine hatta bazen artabilmesine rağmen, kişi bir kere onlara karşı bir ülfet kazandıktan sonra onların şaşkınlık uyandırması sona erer. Ayrıca her ne kadar daima hayranlık uyandırsalar da realitenin(the Gestalten) yapıları, nitelikleri ve şeylerin içsel özellikleri(teloi) de mucize değildirler. Burada bir beğeni içinde şaşkınlık unsuru olsa da bu, saygınlık uyandıran bir şaşkınlık değildir ve bu şaşırtıcı husus, onun bir mucize olduğunu göstermez.

Vecd hali, zihinde varolmayan bir tesiri (shock) önceden ortaya koyabildiği gibi, işaret olaylar da realitede varolmayan bir alameti (stigma) önceden gösterebilir. Tam anlamıyla birbirleriyle ilişkili olan tesir ve alamette varlığın gizeminin negatif tarafı ortaya çıkar. “Stigma” kelimesi, örneğin, suçlu biri

olduğunda rezalet alametlerini, mesela bir aziz olduğunda ise fazilet alametlerini ifade eder. Mamafih her iki durumda da bu kelime bazı olumsuzlukları belirtir. Her sonlu (finitude), vacip (implicit) ve muhalin (inescapable nonbeing) belli alametinin/stigması olması gibi, her şeyde ortaya çıkan bir alamet vardır. Çarpıcıdır ki bu durum, bir çok mucize kıssasında mucizevî olaylara katkısı bulunan şahısları da içeren saygın bir korkunun tasvirinde de vardır. Burada genel realitenin sağlam zemininin onların ayaklarının altından çekilip alınmakta olduğu şeklinde bir his/izlenim vardır. Realitede var olmayan bir şeyin alameti ve zihinde bulunmayan bir şeyin etkisinin karşılıklı olarak tecrübe edilmesi, -her ne kadar tek başına vahiy olmasa bile- her gerçek vahiy tecrübesiyle birlikte bulunan bu hissi oluşturmaktadır.

Mucizeler, tabii süreçler içinde tabiatüstü bir müdahale ile açıklanamaz. Şayet böylesi bir yorum doğru ise bu takdirde varlık alanındaki bu tezahür, varlığın yapısını bozar ve dinî düalizmin iddia ettiği gibi Tanrı kendi içinde ikiye ayrılmış olur. Bu takdirde böylesi bir mucizeyi, şeytanlar tarafından meydana getirildiği için değil, fakat “bir tahrip mahiyeti” arzettiği için “şeytanî” olarak isimlendirmek daha uygun olacaktır. Bu durum, zihnen “ele geçirilmiş-meczup” insanın haline tekabül etmektedir ve bu, “büyü” olarak isimlendirilebilir. Tabiatüstü mucize teorisi, Tanrı’yı büyücü ve bir delilik sebebi konumuna getirir. Bu ise zihinde ve realitede Tanrı’nın şeytanî varlıklarla karıştırılmasına yol açar. Varlığın gizeminin gerçek tezahürlerinin tahrip edilmesine dayanan böylesi şeytanî unsurlar vardır. Subjektif olduğu kadar objektif sebebin tahribi açısından vahyin tabiatını tanımlama uğruna delilik ve sihir unsurlarından alınmış örnekleri kullanan tabiatüstüne ait bir teoloji kesinlikle hoş görülemez.

İçinde varlığın gizeminin kendini gösterdiği işaret olaylar, zihninin bazı özel unsurlarıyla ilişkili olan realitenin bazı özel unsurlarını ihtiva eder. Her şeyden önce gerçek bir mucize, realitenin rasyonel yapısını ihlal etmeyen, hayret verici, olağanüstü, sarsıcı bir olaydır. İkinci olarak mucize, kendisinin bizimle olan ilişkisini belli bir tarzda açıklayarak varlığın gizemine delalet eden bir olaydır. Üçüncü olarak mucize, bir vecd tecrübesi esnasında bir işaret olay olarak algılanan bir olaydır. Kişi ancak bu üç şart gerçekleştiğinde gerçek bir mucizeden bahsedebilir. Hayret uyandırıcı karakteriyle insanı sarsıp şaşırtmayan

bir şey, hiçbir vahiy gücüne sahip değildir. Varlığın gizemine işaret etmeksizin insanı sarsıp şaşkırtan bir durum ise mucize değil, sadece bir sihirdir. Vecd halinde alınmayan bir şey de gerçek bir mucize değil, sadece herhangi bir mucizeye inanmayla ilgili bir haberdır. Bu husus İsa'nın mucizeleriyle ilgili olarak sinoptik metinlerde vurgulanmaktadır. Mucizeler sadece, onları kendileri için işaret olaylar olarak gören ve onlara inanan kimseler için sunulur. Nitekim Hz. İsa "hissî" mucizeler göstermeyi reddetmektedir. Bu açıdan bu terimler arasında bir çelişki söz konusudur. Mucize ile vecd hali arasındaki bu sıkı ilişki, hem mucizeyi tanımlayan kelimelerin hem de vecdî tanımlayanların karşılıklı olarak birbirinin yerine kullanılmasını mümkün kılar. Bu itibarla bir kimse, vecdin, zihnin mucizesi ve mucizenin de realitenin vecdî olduğunu söyleyebilir.

Ne vecd ne de mucize, aklın sebeplere dayalı kavrayış yapısını bozacağı için bu konuda bilimsel analizlerin, tarihî olduğu kadar psikolojik ve fiziksel araştırmaların yapılması da mümkündür ve gereklidir. Herhangi bir kısıtlama olmaksızın konuyla ilgili araştırmalar yürütülebilir ve yürütülmelidir. Bu araştırmalar, konuyla ilgili hurafelerin, vahiy, vecd ve mucizenin yanlış yorumlarının otoritesini sarsabilir. Bilim, psikoloji ve tarih, gerçek vahyin tabiatüstücü tahriflerine karşı verilen mücadelede teolojinin yardımcılarıdır. Bilimsel açıklama ve tarihi eleştiri vahiy korur, onu zayıflatıp yok etmez. Çünkü vahiy, bilimsel ve tarihî araştırmaların yetersiz kaldığı realitenin bir boyutuna aittir. Vahiy, aklın enginliğinin ve varlığın temelinin bir tezahürüdür. O, varlığın gizemine ve bizim müteal ilgimize işaret eder. Vahiy, bilim ve tarihin vahyin içinde tezahür ettiği şartlar hakkında söylediklerinden bağımsızdır ve ayrıca vahiy de bilim ve tarihi kendine bağımlı hale getiremez. Realitenin farklı boyutları arasında herhangi bir çelişkinin olması mümkün değildir. Akıl, vecd ve mucizeler içindeki vahiy kabul eder. Ancak vahiy, akıl tarafından geçersiz kılınmayacağı gibi, akıl da vahiy tarafından yok edilemez.